

UKRA SOM GIKK (27. juli - 2. august)

Østfronten. Den russiske offensiv fortsetter med uforminsket kraft over en stadig lengre front, som nå strekker seg fra Finskebukta til Stanislawow-området. De tyske armeer kan bare føre oppholdende kamper i de forskjellige a snitt for snart å måtte vike unna for fiendens stormløp. Tyskland står over for den uløselige oppgave å holde en materielt og mannskapsmessig overlegen motstander stangen; men det er påfallende hvor dårlig den tyske hærledelse utnytter de gode kort den ennå har til sin rådighet og i hvor sterk kontrast dens strategi står til de briljante russiske manøvre med skinnanfäll og overrumplinger. Hærledelsens fullstendige mangel på kloke forholdsregler minner lite om de tidligere våkne mottrekk. Den upersonlige tyske overkommando nøyer seg med rutinemessige reaksjoner som utføres med en viss åreforkalket langsohet.

27. juli var en merkepel i offensivens historie. Den dagen meldte russerne at følgende byer var innatt: Stanislawow, Lwow, Bialystok, Dvinsk og det viktige jernbaneknutepunkt Sjavli (Siauliai) n.v. for Kaunas. Dagen før var Narva blitt stormet og jernbaneknutepunktet Rezekne n.ø. for Dvinsk og Deblin 100 km. sørøst for Warsjawa erobret.

Den stadige frontutvidelse sørøver har hittil bragt Stanislawow-områdene inn i kampsonen. Etter erobringen av denne by og Dolina ved inngangen til Karpat-Ukraina rykker de russiske armeer videre vestover. På den aller sørligste del av russefronten har det under den siste offensiv hersket relativ ro. Hvis de vestallierte foretar landstigningsoperasjoner på Balkan, kan det imidlertid meget vel hende at de russiske operasjoner kommer til å omfatte også hele Romania og Bulgaria. Presset mot Tyrkia kan tyde på at noe slikt er i gjære, og dertil kommer at den tyske hærledelse snart må gå til drastiske frontforkortninger og det vil ikke i lengden lønne seg å holde f. eks. Hellas besatt. Men så langt som krigen nå er kommet, kan man ikke tro at en eventuell offensiv mot Sørøsteuropa vil bli satt iverk hvis den på noen måte vil svekke hovedstøtene mot Festningen Europas hjerte.

Etter marsjall Konjevs inntagelse av Jaroslau og Przemysl (den siste ble 29. juli meldt tatt) er San-linjen fullstendig sopt overende og veien ligger åpen for en framrykking mot Krakau. Tropestyrker rykker også sydover fra Przemysl mot Karpaterpassene til Ungarn og Tsjekkoslovakia. Sannsynlig er det imidlertid at Konjev vil legge hovedtyngden i et framstøt mot Schlesien som for tiden antagelig er Tysklands viktigste industriområde. - I Rokossovskis avsnitt er kampene om Warsjawa i full gang. Det blir kjempet med voldsom bitterhet i Praga, byens østligste fabrikkforsteder. Etter Brest Litovsk's fall den 28. juli og etter likvideringen av den tyske motstandslokke på 15000 mann rett sør for denne by ble de derved frigjorte styrker satt inn i frontalangrepet mot Warsjawa. Samtidig slår russiske hærer seg fram mot den polske hovedstad fra sørøst langs elva Visla, som de har nådd på en 150 km. bred front. Forsøk blir foretatt på å forsere elva for å kunne omgå byen fra vest. Andre formasjoner rykker fram mot byen fra nordøst langs jernbanen fra Bialystok. Mens Konjevs framskutte stillinger i sør hindrer de tyske tropper i sør i å undsette Warsjawa, dekker Sakharovs 2. hviterussiske arme den nordlige flanken. Og det er ikke sannsynlig at tyskerne i lengden vil klare å holde Visla-linjen, men de vil vel prøve iallfall å forsvare Visla-buen nord for den polske hovedstaden. Ryker også disse stillinger er det ingen naturlig forsvarslinje for Oder-linjen, og den russiske offensiv har tilfulle vist at heller ikke naturlige forsvarslinjer kan holde stand mot overmakten.

31. juli meldte tyskerne at de hadde rømmet Kaunas. Ifølge russiske opplysninger ble 8000 fiender drept og 12000 tatt til fange i byen. I området mellom Kaunas og Grodno har den røde arme forsert elva Niemen på en 250 km. bred front. Inntagelsen av Sejny i sør og Vilkaviskis i nord var snart et faktum. Begge de russiske armeer i dette avsnitt står kloss i den østpreussiske grensen. Sakharov i sør angriper ved Augustovokanalen med de Masuriske sjøer som det foreløpige operative mål. Tsjernakovskis 3. hviterussiske arme

støter fram mot Insterburgåpningen.

I og med erobringen av Sjavli n.v. for Kaunas hadde Bagramjans tropper skåret jernbanen fra Riga til Tilsit og satt general Lindemanns baltiske armeer i en ennå verre knipe. Noen styrker bøyde så av i retning mot Tilsit så de står 80 km. fra. Andre avdelinger rullet nordover, har innatt Mitau 35 sør for Riga hvorved de tyske troppers retrett over land er blitt umuliggjø har senere fått herredømmet over Tuksum vest for Riga og endelig ifølge de siste meldinger nådd fram til havet i dette området. Samtidig rykker Jeremkos tropper etter Rezeknes fall hurtig fram mot Riga fra vest, og sørvest. Denne begivenhet førte umiddelbart til at selv Finland begynte å forstå alvoret i situasjonen og troppestyrkene i Nord-Baltikum er isolert. Hitler v øyeblikkelig måtte treffe valget: Vil han fremdeles holde Baltikum og Finnl (og dermed Norge) og etterlate dem sommotstandsøyer for i det lengste å hindre den russiske flåten i å slippe ut i Østersjøen eller vil han søke å evakuere disse områder for å vinne en håndfull nye divisjoner for forsvaret av Polen. Under enhver omstendighet vil Østersjøen igjen bli krigsskueplass. Tykerne kommer til å gjøre alt som står i deres makt for å føre fram forsyninger sjøveien til general Lindemann og sannsynligvis også prøve å evakuere troppene. Et årvåkent russisk vakthold over sjøveiene i Østersjøen blir da av vesentlig betydning for den fullstendige opprivning av fiendens armeer. Iallfall kvantitativt kan den russiske flåte måle seg med de tyske sjøstridkrefter som kan avdeles til Østersjøoperasjoner. Men kvalitativt må den russiske flåte p.g.a. sitt lange fangenskap betraktes som den tyske underlegen. Først ved den russiske junioffensiven mot Finland fikk den russiske flåten en viss grad av bevegelsesfrihet i den indre Finskebukten. Nå kan man imidlertid vente angrep mot Sommar, Hogland og Tyterskar og farvannet omkring Øsel, Dagø og Rigabukten er gammelt russisk orlogsbaseområde, hvis erobring blir et av de første russiske operative mål til sjøss. Neste mål bør være Hangø. Hvis dette lykkes kommer Åland i brennpunktet for Tysklands interesse. Med baser på Åland kan den tyske flåte kontrollere trafikken i Den Botsniske Bukte og samtidig kunne operere mot Finskebuktens munning. Åland på russiske hender ville bety en definitiv avskjæring av sjøforbindelsene mellom Finland og Tyskland og muligheter for å komme den tyske sjøfarten i Den Botsniske Bukten til livs.

Disse "dystre" perspektiver har også finnene endelig fått øynene opp for. Samme dag som russerne nådde fram til havet, gikk president Ryti av og Mannerheim ble utnevnt til hans etterfølger. Så alvorlig syntes man situasjonen var på ansvarlig hold at man ikke hadde tid til å avvente utfallet av et valg. Den nye president er neppe særlig pro-russisk, men han bedømmer situasjonen nøkternt og forstår at Finland må ut av krigen fortøst mulig. Mannerheim er den eneste som er i besiddelse av tilstrekkelig militær autoritet til å hindre at de "storfinske" offiserene gjør revolte den dag de får ordre om å strekke våpen. Fra svensk hold betones det også at det finske løfte til Ribbentrop om ikke å slutte separatfred med Russland bare var president Rytis personlige løfte.

Sovjetunionen har undertegnet en overenskomst med den polske frihetskomite i Moskva som går ut på at russerne skal ha all militær kommando så lenge kampene raser, men så snart en landsdel ikke lengre er kampsone skal siviladministrasjonen overtas av den polske frihetskomite. Overenskomstens innhold HAR man all grunn til å være fornøyd med; man kan bare beklage at den polske emigrantregjering ikke fikk anledning til å ta del i forhandlingene. Den har imidlertid hovedsakelig seg selv og sin umedgjørliche holdning overfor berettede russiske grenserevisjonskrav å takke for det. Polens statsminister Mkolajczyk er for tiden i Moskva og det skal bli interessant å se om hans opphold der kan føre med seg noen positive resultater.

Vestfronten: Den amerikanske offensiv på vestavsnittet mellom St. Lo og havet som ble satt igang den 25. juli, har i ukens løp rullet fram med "russisk" fart og nådd ut i det "fri stridsvognsterreng". Kampene er nokså typiske tankslag, "sjøslag", med vekslende fronter og bevegelige stillinger. Sterke allierte panseravdelinger støter fram i lange kiler og infanteriet rykker hurtig etter, konsoliderer posisjonene og rensker opp tyske motstandslommer. -

Fronten ved Caen stivnet mer eller mindre til og det amerikanske angrep

var et ledd i den alminnelige strategi: å angripe de tyske stillinger der hvor de er svakere. Amerikanerne var sterkt offensivt oppladet, men den hurtige framgang skyldes også at det tyske forsvaret litt etter litt er blitt slitt og på det ene frontavsnittet etter det andre. Og tilstrekkelige nye forsterkninger har tyskerne ikke fått. Rommel har valgt å bruke de resterende styrker til å organisere et forsvar i dybden. Det vil si at de allierte får vanskeligheter å kjempe med også når de har slått seg ut av Cherbourghalvøya; men klarer de å nå fram til Seinen eller Loire skulle det tyske forsvarssystem være brutt. Når nå kampene føres inn i mer åpent terreng vil under enhver omstendighet de alliertes overlegenhet i mannskap og materiell komme mer til sin rett: flyvåpnet og de motoriserte avdelinger vil få mer bevegelsesfrihet og alburom for stort anlagte operasjoner samtidig som tyskerne må spre sine allerede utilstrekkte avdelinger over større arealer.

Etter å ha erobret Caen og Periers og dermed brutt Rommels forsvarslinje ved St. Lo støtte amerikanerne fram mellom elva Vire og havet. 28. juli inntok de Coutances, rykket videre, omgikk Granville og brøt jernbanen mellom denne by og Paris. 30. juni var Averanches i St. Michelbukta ved roten av Cherbourghalvøya på deres hender. Averanches er endepunktet for veien fra Caen. De allierte rykket på flere steder over denne veien, som er blitt betraktet som den naturlige startlinje for en motorisert storoffensiv innover Frankrike. Under oppryddingene i ly av de framskutte avdelinger ble Granville inntatt og det kjempes i Villechien. Tanksene ruller videre fra Averanches i sørlig retning nærmer seg de områder hvor partisanene er i virksomhet. En kile som har nådd iallfall 30 km. fra Averanches synes å ha Rennes ca 70 km. s.v. for byen, som foreløpig mål. Men p.g.a. slagets sterkt bevegelige karakter er det vanskelig å danne seg noe detaljert bilde av frontlinjen med alle dens buktninger og svingninger.

Koordinert med det amerikanske angrep satte brittene igang en offensiv i Caumontavsnittet vest for St. Lo. De har hatt god framgang og nådd et punkt 16 km. sør for Caumont. Flyvåpnet har under alle disse operasjoner spilt en avgjørende rolle med opptil 3000 utfall om dagen. Amerikanerne har siden sin offensivs begynnelse tatt 18500 fanger. Det totale fangetall i Normandie er nå løpt opp i 80 000 hvorav 69 000 faller på amerikanerne.

De franske innenrikskommisær har over Londonradioen sendt en advarsel til Vichymyndighetene. Man er klar over, heter det, at mange framstående franskmenn i tiden framover vil dele George Mandels skjebne. Laval og andre Vichymenn blir med sitt liv gjort ansvarlig for disse gisslers sikkerhet.

Sørfronten: Mens det i uken som gikk vesentlig har vært utkjempet lokale kamper på den E. sørens avsnitt og på Adriaterhavsfrenten, har det vært voldsomme sammenstøt i Florens-området. Fra v,sv,s og s.ø. rykker de allierte fram mot Florens som synes å stå for fall. Med tilstrekkelige forsterkninger vil Kessing antagelig kunne forsvare Gother-linjen ennå noen tid. Det er imidlertid tvilsomt om den tyske krigsledelse, som også må gjøre regning med nye allierte landstigninger bak fronten, med de franske styrker på Korsika og med de stadig mer brydsomme partisaner i Norditalia, finner å kunne avse styrker til dette formål. Men hvis Hitler bestemmer seg til å holde fronten i Appeninen "for enhver pris", vil det kanskje lønne seg for de allierte å hoppe over til Sydfrankrike eller Balkan. Dette siste prosjekt har i den alle siste tid fått fornyet aktualitet i og med Tyrkias økonomiske og diplomatiske brudd med Tyskland og den stadige russiske frontutvidelse sørover.

Tyskland. Det meldes fra London at 2 av hovedmennene i revolten var generaloberst Zeitzler, sjef for hærens generalstab, og generaloberst Fromm, sjef for reservene og medlem av rustningsstyret. Få - eller ingen - kan ha bedre overblikk over Tysklands militære situasjon enn disse to offiserer. Det er ekspektansene som har erklært Hitler krig, og det synes som om klyften mellom de militære og partiet er dypere enn man hadde turdet håpe.

Fra luftkrigen skal vi p.g.a. plassmangel bare trekke fram enkelte tall: 200 amerikanske bombefly har i et dagangrep hjemmøkt mål i Midttyskland, 3000 tunge bombere rettet natt til lørdag 3 storangrep mot tyske oljecentra, Leunawerkene for syntetisk olje ble bombet to dager i trekk av henholdsvis 1000 og 1 amerikanske fly, 1100 amerikanske fly har vært over München og 1100 fra base i Italia over Messerschmidtfabrikkene, 1000 britiske fly bombet i ukeskiftet Stuttgart for 4. gang på fem netter, etc. etc.

Fra Hjemmefrontens Ledelse.

Nye tiltak for å tvinge igjennom mobiliseringen forestår. Vi må ikke slå oss til ro og tro at tyskerne har oppgitt sine planer om mobilisering av vår ungdom. Det er kanskje nettopp det de venter på for å foreta et kupp. Slik har de nylig gått fram i Latvia og Holland. De ventet til guttene var vendt tilbake til sine hjem og sine arbeidsplasser og så slo de til. Vi må ikke la oss overraske.

Marthinsen og Astrup har nylig sendt et skriv til arbeidsformidlingen og politiet med direktiver for hvordan en skal få tak i dem som ikke har møtt.

1. Arbeidsformidlingen sender skriftelig innkalling til den meldepliktige.

2. I fall dette ikke fører til noe, går saken til politiet, som skal hente den innkalte i hans hjem. Er han ikke tilstede, har familien plikt til å oppgi hans oppholdssted innen 3 dager.

3. Hvis så ikke skjer, vil arbeidsformidlingen innkalle den av familiens medlemmer som er best skikket for å ta den innkaltes plass.

Det er dette siste tyskerne venter seg mest av. De regner med at den innkalte vil kvie seg for å sette sine pårørende i en vanskelig situasjon. Dette gisselsystemet har hele tiden vært tyskernes beste våpen mot de undertrykte folk. Nå virker det ikke lengre ute i Europa, og vi må stille oss på samme linje. Mot gisselsystemet må vi sette en ubrytelig solidaritet. Mobiliseringen er en sak som ikke bare gjelder dem som blir innkalt, den gjelder hele vårt folk. Vi er alle like nær til å ta konsekvensene av motstanden.

1. Den som er innkalt til AT, til arbeidsmobilisering eller arbeidsinnsats skal holde seg borte fra sitt hjem og sin arbeidsplass. Han må ikke oppgi sin adresse til familien.

2. I tilfelle av pågang mot familien, skal alle de medlemmer som kan bli utskrevet også holde seg unna. Ingen skal la seg ta til tjeneste for fienden.

3. Alle må hjelpe dem som søker sikkerhet på alle måter.

4. Hele folket må være i alarmberedskap.

- o -

Den internasjonale valutakonferansen i Bretton Woods er nå avsluttet. Cordell Hull uttalte at konferansen var et nytt skritt på veien mot en fredlig, trygg og sikker verden, "i hvilken alle fredselskende nasjoner skal samarbeide til gjensidig nytte". Ved konferansens siste plenarmøte ble det endelig utkastet til planen om en internasjonal bank vedtatt. Bankens oppgave er å medvirke til gjenoppbyggingen og utviklingen av medlemsstatenes territorium ved å lete kapitalinvesteringen for produktive formål, deriblandt gjenopprettelse av næringsliv som er blitt ødelagt eller desorganisert under krigen samt til omlegging av produksjonen for fredsbehov og til fremme av produksjonen i mindre utviklede land. Den skal videre søke å oppnå en økning i den internasjonale handelen på langt sikt og oppmuntre til internasjonale investeringer som kan bedre medlemsstatenes levestandarder og arbeidsforhold. Bankens kapital skal være på 10 milliarder dollar. Det før omtalte valutafond skal bestå av 8,8 milliarder dollar, hvorav Norge skal skyte inn 50 millioner.

- o -

Handelsråd Bull ved den norske ambassade i Washington uttalte for en tid siden bla.: Før invasjonen hadde Norge omlag 2 millioner kuer og hester, 2 millioner sauer og 1 million griser. Disse tallene er redusert til halvparten etter at nazistene tok makten. Før krigen hadde Norge omlag 4 millioner høns og en stor eggproduksjon. Idag er det håpløst å finne såvel høns som egg. Norge håper å få husdyr fra Amerika og minst 150.000 gode melkekuer så meieridrift en kan komme opp igjen. - Hundretusener av norsk-amerikanere, jordbrukere, står parat til å sende kuer, hester og griser til sine slektninger og venner i Norge. Også kyllinger kan komme fra USA. Man beregner at denne grenen av jordbrukslivet kan bringes opp på sitt førkrignivå ca. halvannet år etter krigens slutt.

- o -

Et Catalinafly med norsk besetning har ifølge meldinger 31. juli senket en tysk ubåt.

- o -

Har de baltiske landene rett til å leve?

Den russiske krigsmaskin ruller hurtig fram over Baltikums jord. ~~Med erobringen av Kaunas, Siaulia, Mitau og Rezekne er en brorpart av Litauen og Sør-Latvia på russiske hender.~~ Lengre nord støter kiler fra Pskow og Narva langt inn i Estland. Tyskerne har erklært Randstatene i høyeste alarmberedskap og atter en gang forsøkt å mobilisere befolkningen der. De gjør regulære masakre mot f. eks. det litauiske folket for å få det til å delta i kampen mot Russland, og den litauiske befrielseskomiteen ber hele verden om hjelp.

De tre små landene ved Østersjøen har i sannhet fått oppleve den annen verdenskrigs redsler. I 1940 ble de okkupert av russerne og innlemmet i Sovjetunionen. Blitz-krigen i 1941 sikret tyskerne herredømmet over Baltikum. Nå er det igjen russernes tur.

Mens naboen i nord, Finland, bare har hatt å kjempe med ett stort problem i sin utenrikspolitikk, nemlig forholdet til Russland, har de baltiske land strevet med to: relasjonene til Russland og til Tyskland. Landene har som nevnt i de siste år vært besatt av begge disse stormakter, som ikke er blitt mer avholdt enn okkupanter flest. Etter erobringen av Randstatene i 1941 hadde tyskerne gode muligheter for å skape en tyskvennlig opinion der. Den russiske okkupasjon hadde vært trykkende og Hitler hadde en enestående anledning til å vinne Estland, Latvia og Litauen for seg ved å gi dem friheten igjen eller iallfall utstrakt autonomi. Men Hitlers uhemmede ekspansjonspolitikk og "Lebensraum"-drømmer ~~seiret som vanlig~~ i besatte land - over den fornuftige linje. Man begynte straks å omsette i praksis Rosenbergs "Østpolitikk" med vidtgående koloniserings og germaniserings-forsøk. De baltiske lands jordbruksprodukter ville vært av stor betydning for Tysklands knappe matreserver. Men nazistene erklærte f. eks., hele Estlands jordbruksareal for å være den tyske stats rettmessige eiendom. Estlenderne som i generasjoner hadde pløyd sin egen jord, syntes det var underlig at denne jord, som bare delvis var blitt nasjonalisert av russerne, nå plutselig skulle tilhøre deres "befriere". Resultatet var at leveransene til tyskerne ble påfallende redusert.

Befrierne tok ikke med silkehansker på de befridde. Bare i Litauen (et land på vel 2 mill. mennesker) er 40 000 intellektuelle sendt til tvangsarbeid og konsentrasjonsleire i Tyskland. Men slike overgrep samlet befolkningen. Forsøk på å hverve frivillige til Østfronten ble virkelig fiasko. En tvangsmobilisering i mai 1943 av årsklassene 1915-1925 resulterte i at 2000 mann ble innfanget ved politiets hjelp. Man hadde kalkulert med 250 000. Den litauiske befrielseskomiteen i Vilna sendte ut en oppfordring til folket om ikke å lyde ordre fra tyskerne eller deres håndlangere. Og de illegale avisene sluttet opp om appellen: Ingen litauiske frivillige til fronten. Ingen arbeidere til tyske våpenfabrikker. Stå fast som hittil selvom de tyske trusler blir voldsomme. - Likedan gikk det med de forskjellige mobiliseringsforsøkene i Latvia og Estland. Okkupasjonsmakten og quislingregjeringene forsøkte da å innlede samarbeid med ansatte representanter for de politiske partiene. Men ingen ville ha noe med dem å gjøre.

Baltikums store tragedie er at det er klemt mellom to stormakter som etter tur "befrir" det fra motparten. Såvidt man skjønne av de sparsomme meldinger vil heller ikke russerne bli hilst som virkelige befriere når de kommer. Baltikum vil være selvstendig. Særlig i Latvia og Litauen er det sterke nasjonal-patriotiske krefter som krever gjenopprettelsen av suverene demokratiske republikker. De baltiske folk tror at deres uavhengighet nå ikke er langt borte. Men de gjør seg ingen falske forhåpninger; de stoler bare på sin egen kraft.

Sovjetsamveldet synes å kreve Randstatenes innlemmelse i Samveldet. En slik prosess vil kanskje bli lettet ved at de tre små republikkers sosiale og økonomiske bygning er styret sammen under trykket av de to fiendtlige dampveivalser som er gått over dem. Men med hvilken rett går Russland til et slikt skritt? Det offisielle russiske synet går ut på at Estland, Latvia og Litauen sluttet seg til Sovjetunionen gjennom valgene sommeren 1940. I motsetning til tyskerne argumenterer russerne når de gjelder sine krav på Baltikum. De anerkjenner prinsipielt folkevilljens betydning. Men det blir innvendt fra forskjellig hold at disse valg ikke var fri valg i vanlig demokratisk forstan-

Den tidligere estniske ministerpresident, Rei, fremholder at valgakten gav et ~~uttrykk~~ av ~~for~~viljen. Det russiske standpunktet har også militære årsaker og bygger på behovet for trygge strategiske grenser. Ytterligere blir det pointert at Randstatene rent geografisk henger sammen med Russland og at det ikke minst av økonomiske grunner er urimelig å skille dem fra det. At de tre land har en samlet befolkning på bare vel 5 millioner mennesker, at defra det 18. århundre og til verdenskrigen var inkorporert i Russland og at Estland og Latvia inntil 1919 aldri hadde vært selvstendige stater, spiller vel også inn. Men det er viljen og evnen til selvstendighet som skaper en nasjon først og framst ikke størrelsen eller historien.

Man har rett til å forlange av Randstatene at de vil samarbeide med Russland. Ingen nasjon kan kreve en slik suverenitet at de ikke tar hensyn til andre. Det skaper anarki mellom statene. - I vinter ble det meddelt fra Kremli at delstatene innen Sovjetunionen skulle få øket selvstyre og eget diplomati og egen krigsmakt i likhet med de britiske dominions. Hvis denne federale ordning blir satt ut i livet, vil man med bedre samvittighet kunne se på Baltikums inkorporering i Samveldet. Men man måtte ønske at Estland, Latvia og Litauen gjennom fri valg etter krigens slutt selv fikk avgjøre sin fremtidige skjebne.

Russerne fører - selv når de har saklig rett som f. eks. i grensetvistene med Polen - av og til et diplomatisk språk som er fremmed for oss vesteuropeere. Mistroen sitter fremdeles i dem. De husker for godt vestmaktens hjelp til de hvite under borgerkrigen og at Russland ble offer for den polske imperialismen, som forente store deler av Russland øst for Curzon-linjen med Polen etter forrige krig. Men ett er sikkert: Man kan mislike Baltikums eventuelle innlemmelse i sin store nabo i øst; men denne innlemmelse kan ikke taes som tegn på en umettelig russisk imperialisme. Bare tyskerne hevder det, tyskerne som i flere år har herjet og brannskattet det Russland som nå er tilstrekkelig rustet til å slå igjen. - o -

Opplæst i Kirken søndag 23. juli.

Som det vil være kjent har statsmyndighetene grepet voldsomt inn mot Det Norske Misjonsselskapet ved å avsette dets hovedstyre og generalsekretær og ved å innsette ny kommisarisk formann og generalsekretær.

Saken har vakt stor oppsikt og har voldt megen uro i menighetene i hele folket. Inngrepet har fremkalt skarp protest fra selskapets hovedstyre, og selskapets kretsstyrer og arbeidere har uttalt at de har full tillit til hovedstyret og at de ikke kan samarbeide med noen nyinnsatt ledelse. Kretsene og foreningene vil fortsette sitt arbeid som før sålangt det kan skje etter de gamle linjer. Det Norske Misjonsselskap er det eldste og største av de organer som arbeider for denne grunnleggende oppgave i kirkenes liv. Helt vår kirke kjenner seg rammet ved det som er skjedd.

Norsk Misjonsråd har sendt Kirkedepartementet en skrivelse som gir tydelig uttrykk for hele misjonsfolkets, ja for hele kirkens stilling i denne sak. Den lyder slik:

Til Kirkedepartementet.

Norsk Misjonsråd er sammensatt av representanter fra praktisk talt alle norske misjonsselskaper som arbeider for å forkynne Evangeliet blandt hedningene. Det har som sin oppgave å fremme og godt samarbeide mellom selskapene og representere misjonens fellesinteresser.

Misjonsrådet kjenner det som en samvittighetssak å gi uttrykk overfor Kirkedepartementet for den forferdelse og sorg som har grepet misjonsfolket landet rundt p.g.a. myndighetenes inngrep overfor Det Norske Misjonsselskap.

I over hundre år har Norges misjonsfolk i ly av norsk lov fritt kunne bygge opp sine organer, velge sin ledelse, ansette sine arbeidere og innsamle og disponere innkomne midler. Og nå blir denne store og velsignelsesrike virksomhet, som representerer generasjoners innsats i bønn, arbeid og offer, plutselig tilføyet et slag som menneskelig sett er egnet til å skade den på det alvorligste.

Dette inngrep kan ikke misjonsvennene annet enn betrakte som uberettiget. Det som er fremkommet overbeviser ikke om at Det Norske Misjonsselskaps hoved

styre har ledet selskapet i strid med grunnreglene. Og hadde det i det hele vært nødvendig å gripe inn, da ville det være misjonsfolkets statuttmessige rett selv å ordne forholdet og eventuelt velge nye medlemmer. Ved den såretatte tilsidesettelse av selskapets grunnregler er misjonsfolket berøvet adgangen til selv å kontrollere sine organer, og grunnlaget er rykket bort under den tillit som er nødvendig for at arbeidet skal kunne fortsette som før.

- o -

Tyrkia inn i krigen til slutt?

Tyrkia er attet en gang kommet i rampelyset. Det erklæres på enkelte hold at landet nå vil tre inn i krigen. Noe er iallfall igjære. Tyrkia har under krigen ført en egoistisk politikk. Ved krigens begynnelse inngikk det en militærallianse med England og Frankrike og skulle etter denne bl.a. bistå forbundsfellene om noe land - med uttrykkelig unntagelse av Sovjetunionen - foretok angrep som innviklet England eller Frankrike i krig i Middelhavsområdet. Tyrkia foretok seg imidlertid intet hverken da Italia angrep Grekenland eller da tyskerne våren 1941 innledet sitt felttog på Balkan. Bare noen få dager før den tysk-russiske krig brøt ut, skaffet Hitler seg ryggen fri ved å slutte en vennskapstraktat med Tyrkia. I 1942 bevilget Tyskland landet store kreditter til innkjøp av moderne krigsmateriell. London var nødt til å holde gode miner til slett spill og offisielt ble det aldri ytret et vondt ord om Tyrkia. Krigslykken vendte seg imidlertid og de alliertes tone ble strengere. I mai i år holdt Churchill en tale hvor han skarpt klandret Tyrkias overdrevne forsiktige holdning, og resultatet var at Ankara foretok en viss justering av sin politikk i pro-alliert retning. Det er blitt tyskernes tur til i alminnelige vendinger å prise Ankararegjeringens helt igjennom tyrkiske holdning.

Churchill ytret i sin mai-tale at han var blitt skuffet i sitt håp om at Tyrkia dristig skulle tre inn i krigen eller i det minste bevilge de nødvendige flyplasser. Det tyrkiske motargument var at en avgivelse av flyplasser ville trekke landet inn i krigen og at Tyrkia - bl.a. p.g.a. at de allierte krigsmaterielleveransene ikke hadde vært så store som ventet ennå ikke var ferdigrustet. (Adana-møtet i begynnelsen av 1943 mellom Churchill og ledende tyrkiske statsmenn resulterte bl.a. i at store mengder krigsmateriell - ifølge Churchill for 20 mill. pund - ble levert Tyrkia i 1943). Leveransene stoppet og militærdelegasjonen reiste hjem; men det allierte press på Tyrkia opphørte ikke helt. Landet ble tvunget til å innstille kromeksporten til Tyskland og tilslutt stanset den tyrkiske regjering all passasje av kamouflerte tyske krigsfartøyer gjennom Dardanellene.

I forbindelse med Dardanellaffæren trådte utenriksminister Menemendjoglu tilbake fra sin stilling midt i juni og det er mulig at de siste ukers forhandlinger delvis har sin forklaring i dette. Menemendjoglu var ikke særlig populær hos de allierte. Den viktigste faktor som er kommet til er imidlertid at russerne nå tar del i forhandlingene. Tyrkias ledelse som tidligere ikke trodde på den russiske armés muligheter på Rumenerfronten, har i de siste måneder måttet revidere sitt syn. Nå når krigen går mot slutten, blir det meget om å gjøre for tyrkerne å passe på at de ikke helt skyves til side ved fredsoppgjøret hvor spørsmålet om Dardanellene og Tolvøyene utvilsomt kommer opp. Mens tyrkerne på den ene side må forbedre sin noe anstrengte goodwill hos de allierte, vil de på den annen side utnytte enhver mulighet for å slippe å gå med i krigen. Hvor vidtgående de siste krav til Tyrkia er, vites ikke; men det er ikke umulig at forhandlingene varsler om nye store militære begivenheter i Sydøsteuropa. Malinowskis 3. ukrainske arme kommer vel ikke til å hold seg i ro stort lengre og i Midtøsten står store allierte armeer som vel ikke bare skal føre campingliv hele krigen.

Det gir et inntrykk av hvorpåss spendt situasjonen er at den tyske ambassadør i Ankara, von Papen, har henstillet til alle tyskere i Tyrkia å forlate landet. I Romania, Ungarn og Bulgaria har det nye press mot Tyrkia vakt stor uro. Aksemåktene ser i dette land krigsbarometeret i sydøst. De går ut fra at ingen alliert invasjon på Balkan er mulig uten Tyrkiets aktive eller iallfall passive medvirkning.

- o -

Fra Hjemmefrontens Ledelse til Norges Lensmenn.

Det norske folk har i de siste 4 år landet har vært okkupert blitt utsatt for en rekke overgrep fra tyskerne og deres norske lakeiers side. Disse overgrep kulminerte i mai måned med den helt folkerettsstridige utskrivning av 3 årsklasser norsk ungdom. Ungdommens svar på dette forsøk på å true den til å begå forrederi ble et samstemmig nei! Mobiliseringen ble knust i starten.

Tusenvis av gutter i mobiliseringsalder har etter innkallingen holdt seg hjemme fra. Nå søker de utover bygdene for å få arbeid og mat, og således i dobbelt betydning gjøre en nasjonal innsats.

Quisling har forlangt at de skal jages til de er grepet, og fykesfører Astrup er utnevnt til leder for denne jakten på unge landsmenn. Flere steder har det alt vært razzia etter dem.

Det er imidlertid ikke meningen at guttene skal kjempe sin kamp alene. Parolen er at befolkningen skal hjelpe dem å holde seg unna, og enhver norsk myndighet nekter å medvirke i jakten på dem. Denne parole gjelder naturligvis helt ut også for lensmennene!

Bak parolen står den ansvarlige ledelse som under hele okkupasjonen har vært fører i vår nasjonale kamp. Parolen er gitt i samråd med våre lovlige myndigheter i London, av folk som har oversikt over det som skjer og kan komme til å skje hjemme og ute, og den er ikke å oppfatte som et råd, men som en ordre fra høyeste hold i krigstid. Det beror på utviklingen videre, om den som ikke lyster ordre, vil bli stillet for krigsrett eller bli dømt etter den norske regjerings forordning av 22/1 1942 som i §1 fastsetter bestemte, meget strenge straffer for den som yter fienden bistand.

Ikke så få av de lensmenn som gikk inn i NS og ble stående i sine stillinger har senere undskyldt seg med at de gjorde det for å hjelpe og beskytte landsmenn. Nå har disse en siste anledning til å vise hvor meget det ligger i unnskyldningen.

På vegne av det norske folk krever Hjemmefrontens Ledelse at lensmennene nekter enhver medvirkning til forfølgelsen av vår ungdom. Den lensmann som tar feil av hvem det er som er Norges eneste lovlige myndigheter og hans egne rettmessige overordnede, får gjøre seg klar til å ta følgene. Kampen er gått inn i sin siste fase, og hjemmefronten viker ikke tilbake for å bruke de kraftigste midler i denne strid, hvor hele folkets fremtid står på spill. Lensmenn som bryter denne parole må være forberedt på å møte den samme skjebne som politispektor Lindvik og lensmann Horgen.

Lensmennene må våge den samme kamp som utallige nordmenn har kjempet i å-revis. Hjemmefronten vil huske den lensmann som gjør sin plikt for å berge ungdommen vår, og den vil huske ham som sviker!

Vi gjentar: Ingen norsk ungdom skal arresteres fordi han gjør sin plikt mot fedrelandet.

- o -

Vær forsiktig!

Hvis man i lengre tid har holdt det gående i "illegal" virksomhet uten uhell av noen art, blir man lett fristet til å være uforsiktig. Denne tendens til uforsiktighet blir forsterket ved at over 4 års kamp har tæret sterkt på kreftene. Krigen er dessuten snart slutt, sier noen, og det er så meget vi skulle ha utrettet før freden kommer. Ja, det er meget vi skal ha utrettet. Men i fengselet får du ikke gjort nytte for deg.

Av og til er tyskerne og nazistene smarte. De samler opplysninger i månedsvis med nitid tysk grundighet og slår så plutselig til på et tidspunkt da folk tror at faren er over for denne gang. Nå har det lenge vært foruroligende stille.

Husk at politiet kan skygge folk i ukesvis før det går til aksjon. Vær oppmerksom på at angivere og provokatører er på ferde overalt og gjør alle mulige forsøk på å skaffe seg innpass i avisenes distribusjonsapparater etc.

Utsett deg ikke for unødige risikoer. La ikke effektiviteten gå foran forsiktigheten. Hvis det er fare på ferde, så ta en pause i arbeidet.

- o -